

ХАРКІВСЬКИЙ ПЕРІОД ДІЯЛЬНОСТІ ВИДАТНОГО ВІТЧИЗНЯНОГО ГІГІЄНІСТА АКАДЕМІКА О.М. МАРЗЄЄВА

Завгородній І.В., Перцева Ж.М., Семененко О.В.

Харківський національний медичний університет, м. Харків

Ім'я О.М. Марзєєва тісно пов'язано з організацією і становленням санітарної служби в Україні. Життя та діяльність видатного вченого висвітлені у ряді праць. Але харківський період у біографії О.М. Марзєєва залишився поза увагою дослідників та потребує більш детального вивчення. О.М. Марзєєв народився у 1883 р. у Нижньому Новгороді. У 1911 р. закінчив медичний факультет Московського університету. Уся подальша діяльність О.М. Марзєєва пройшла в Україні. З 1911 по 1914 рр. майбутній академік працював земським санітарним лікарем у Катеринославській губернії. Під час Першої Світової війни О.М. Марзєєв посідав керівні посади військового санітарного лікаря. По закінченні війни О.М. Марзєєва було призначено санітарним лікарем Маріупольського повіту, де він пропрацював до 1921 р. Зважаючи на те, що за всі роки роботи на санітарному фронті О.М. Марзєєв набув величезного практичного досвіду у галузі гігієни, епідеміології та профілактичної медицини, йому було запропоновано посаду завідувача санітарноепідеміологічним відділом Наркомату охорони здоров'я України і на початку 1922 р. О.М. Марзєєв переїхав до Харкова. У квітні того ж року на III Всеукраїнському з'їзді бактеріологів, епідеміологів і санітарних лікарів О.М. Марзєєв виступив з проектом організації санітарної служби в Україні. За його пропозицією були створені Всеукраїнські санітарні ради, які стали керівним органом у питаннях вирішення проблем санітарної справи та боротьби з поширенням епідемій.

Тоді ж для організації профілактичної роботи в районах і керівництва нею він висунув ідею про створення санітарних станцій на містах. Вони почали функціонувати з 1927 р. О.М. Марзєєв перебував на посаді завідувача санітарно-епідеміологічним відділом Наркомздраву України з 1922 по 1934 рр. Як широко освічений спеціаліст, О.М. Марзєєв розумів, що наука і практика повинні взаємно збагачувати одна одну, тому він багато енергії вкладав в організацію науково-дослідних закладів. У 1920-ті рр. в Україні було створено 5 бактеріологічних НДІ, 3 інститути харчування, 1 протозойний і 4 інститути гігієни праці, а також санітарногігієнічний відділ у Харківському бактеріологічному інституті, який став першою науковою лабораторією комунальної гігієни в Україні. У той же період (1931) у Харкові був створений і Всеукраїнський інститут комунальної гігієни. В Інституті комунальної гігієни працювали спеціалісти з усіх куточків СРСР. За час перебування інституту у Харкові були вивчені найважливіші природні фактори Донецького басейну, вперше в СРСР вивчалоя забруднення повітря промислових міст, важливе місце приділялося покращенню санітарного стану села. О.М. Марзєєв проявив себе і як талановитий педагог. Протягом 11 років академік завідував кафедрою гігієни Українського інституту удосконалення лікарів (1930 – 1941 рр.), а в 1934 р. започаткував у Харківському медичному інституті кафедру комунальної гігієни, якою керував до 1941 р. У 1935 р. «за видатні заслуги у галузі науки та підготовки українських радянських кадрів» О.М. Марзєєву було присвоєно звання заслуженого діяча науки УРСР. У 1940 р. ВАК затвердила О.М. Марзєєва в ученому званні професора. До речі сказати, основними помічниками О.М. Марзєєва у той період, та й пізніше, були вихованці ХМІ В.М.Жаботинський та Д.М.Калюжний. Отже,

харківський період діяльності О.М. Марзєєва став переломним у його житті. Саме у Харкові втілювалися його ідеї будівництва санітарної служби в Україні, почалася та набула розквіту педагогічна діяльність О.М. Марзєєва, був створений Український інститут комунальної гігієни.